

Görömbölyi Dávid¹

A közösségi média platformjainak hatása a diplomáciai tevékenységekre

A digitalizáció eredményei az utóbbi másfél évtized során a diplomácia világában is teret nyertek és jelentős változásokat okoztak. Ezen hatások némelyike magától értetődő, mások részletesebb vizsgálatot igényelnek. E tanulmány áttekintést ad a webkettes online platformok által létrehozott új diplomáciai valóságról; tárgyalva, hogy milyen mértékben változott a diplomáciai tevékenységek emberközelsége, átláthatósága, elszámoltathatósága, valamint hogy a növekvő hatékonyság, a multiplikációs hatások és a nyilvánvaló formai újdonságok mellett a digitalizáció tartalmi változást is hozott a diplomáciában.

Kulcsszavak: diplomácia, közösségi média, digitalizáció, Facebook, külpolitika

The Effect of Social Media Platforms on Diplomatic Activities

Throughout the last decade and a half, the achievements of digitalization have gained traction and caused significant changes in the world of diplomacy. Some of these effects are self-explanatory, some require detailed research. This study gives an overview of the new diplomatic reality caused by web 2.0 online platforms; taking a look at the level of change in the transparency and accountability of diplomatic activities, and examining – apart from the obvious boost in efficiency, the quality of multiplication, and the obvious novelties in format – the change digitalization has brought about in the substance of diplomacy.

Keywords: diplomacy, social media, digitalization, Facebook, foreign policy

Bevezetés

A digitalizáció, a kommunikációs forradalom, a *webkettő*,² illetve e jelenségek együttese³ mindenki számára egyértelműen megváltoztatta a világot. Tapasztaljuk ezt mindennapi életünkben és a hivatalos helyi, állami, nemzetközi szférában egyaránt. E visszafordíthatatlan

¹ Görömbölyi Dávid diplomata, egyetemi oktató a Budapesti Gazdasági Egyetem Nemzetközi Kapcsolatok Tanszékén. E-mail: gorombolyi.david@uni-bge.hu

² A web 2.0 (vagy webkettő) kifejezés olyan internetes szolgáltatások gyűjtőneve, amelyek elsősorban a közösségre épülnek, azaz a felhasználók közösen készítik a tartalmat vagy megosztják egymás információit. Az interaktivitás és a fogyasztók egymással folytatott kommunikációja jellemzi, ellentétben a korábbi szolgáltatásokkal, amelyeknél a tartalmat a szolgáltatást nyújtó fél biztosította (például a portáloknál), webkettes szolgáltatásoknál a szerver gazdája csak a keretrendszert biztosítja, a tartalmat maguk a felhasználók töltik fel, hozzák létre, osztják meg vagy véleményezik. A felhasználók jellemzően kommunikálnak egymással, és kapcsolatokat alakítanak ki egymás között.

³ A felsorolt fogalmak természetesen nem használhatók egymás szinonimáiként, azok jól elkülöníthető, bár jelentős keresztmetszettel rendelkező tendenciák és jelenségek elnevezései. A társadalomtudományok egyikre sem ismernek egyértelmű, mindenki által véglegesnek elfogadott definíciót, de jelen tanulmány szempontjából erre nincs is szükség: ennek okát „A közösségi média a külkapcsolatokban” című fejezet harmadik bekezdése tartalmazza.

tendenciának számos civilizációs területen vizsgálták már hatásait, a mai napig kevés szó esett azonban arról a transzformatív hatásról, amelyet a web 2.0 a diplomáciai tevékenységek világában kifejtett. Ennek bemutatására vállalkozik az alábbi – szélesebb kutatás⁴ részét képező – tanulmány.

Diplomáciai külszolgálataim⁵ során volt szerencsém a saját munkámon keresztül tapasztalni és átélni a lassú, de egyértelmű paradigmaváltást, amely a webkettes platformok diplomáciai térhódítását követte. Talán semmi nem adja vissza jobban a változás mértékét, mint a diplomáciai vezetők reakciói a korabeli felvetésekre.

A 2010-es évek elején a közösségi oldalak használata hivatalos berkekben még újdonságnak számított, ezért a vezetők jó része gyerekesnek és méltatlannak érezte, hogy egy nagykövetség saját Facebook-oldalt indítson. Az évtized közepére a jelenség már világszerte terjedőben volt, és bár sok vezető még idegenkedett a webkettes platformok használatától, egyre több nagykövetség és persze világszerte egyre több külügyminisztérium indította el és üzemeltette legalább részlegesen Facebook-oldalát. A 2020-as évekbe átlépve a változás beteljesedett: a vezetők kommunikációs fókuszába elsődleges csatornaként a web 2.0 platformjai kerültek, a szinte kötelező Facebook kiegészült a majdnem kötelező Instagrammal és Twitterrel is, és ha egy kommunikációs elem épp analóg formában jött létre, például klasszikus újságcikk formájában, a vezetők már maguk is online megosztásokkal igyekeztek multiplikálni az elérést.

E rövid diplomáciai betekintés rávilágít, milyen sokat változott a külkapcsolatok világa is – életünk minden egyéb szektorával egyetemben – a digitalizáció megatrendjével párhuzamosan.

A terület szakirodalma – a téma újszerűségéből és folyamatos, gyors evolúciójából adódóan – szűkös, magyar nyelven gyakorlatilag hiányzik. A 2010-es évek közepén jelentek meg először átfogóbb, összefoglalóbb kutatások a jelenségről. Holmes és Bjola *Digital Diplomacy: Theory and Practice*⁶ című kötete a digitális diplomácia definíciós megközelítésével foglalkozott, és igyekezett körüljárni az új eszköztár lehetőségeit, Zaharna, Arsenault és Fisher *Relational, Networked and Collaborative Approaches to Public Diplomacy*⁷ című tanulmánygyűjteménye pedig az új lehetőségek kommunikációs potenciálját és a nyilvános (*public*) diplomácia fejlődési irányait mutatta be. A továbbiakban számos folyóiratcikk foglalkozott a területtel, Beltrán, Clifton és Jagla, Ittefaq, Pamment, Rodríguez Gómez (a részletekért lásd a bibliográfiát), valamint sokan mások igyekeztek akár földrajzi régiók, akár specifikus területek mentén bemutatni a közösségi hálók térnyerését a diplomácia

⁴ Jelen tanulmány egy többéves kutatás előzetes eredményeit hivatott közzétenni, bemutatva a tárgyalt változások általános tendenciáit és jellemző következményeit. A kutatás lezárultával a részletes eredményeket teljes körű példatárral mutatjuk majd be.

⁵ 2010–2012, Varsó, EU-elnökségi összekötő diplomata; 2012–2014, Varsó, politikai és kulturális kapcsolatokért felelős diplomata; 2015–2019, Bangkok, elsőbeosztott; 2019–2021, Lima, elsőbeosztott.

⁶ Bjola, Corneliu – Holmes, Marcus szerk. (2015): *Digital Diplomacy: Theory and Practice*. London – New York: Routledge.

⁷ Zaharna, R. S. – Arsenault, Amelia – Fisher, Ali szerk. (2013): *Relational, Networked and Collaborative Approaches to Public Diplomacy*. London – New York: Routledge.

világában.⁸ Érdekes információkra bukkanhatunk kézikönyvszerű háttérdocumentumokban, mint például egyes országok vonatkozó nyilvános minisztériumi stratégiáiban, a Facebook (Meta) saját, *Digital Diplomacy on Facebook Guide* című háttéranyagában, vagy egyéb, modern multimédiás közösségi felületek (például Youtube, SoundCloud stb.) kapcsolódó tartalmaiban is.

A rendelkezésre álló források kétségtelenül számos információt és tudást adhatnak át az érdeklődőknek, amint azonban érdeklődésünk a közösségi platformok diplomáciát átalakító hatása felé fordul, a meglévő irodalom nem tartalmaz további kapaszkodót, a fentiek ugyanis elsősorban leíró, a digitális diplomáciát mint eszköztárat vizsgáló szempontból születtek, hiányzik belőlük a diplomácia mélyebb változásait és a kapcsolódó ok-okozati összefüggéseket feltáró szándék. E feltárás megkezdésére vállalkozik a jelen tanulmány hátteréül szolgáló kutatás.

A közösségi média a külkapcsolatokban

A terület kutatói és gyakorlói körében általános vélekedés, hogy a modern média és a közösségi hálók diplomáciára gyakorolt transzformatív hatása egyértelmű, és jelentős hasonlóságot mutat a politikai életre gyakorolt hatásokkal. Ha belegondolunk, ez egyáltalán nem természetes, hiszen a politikai kommunikációnak ez eredendő céljait segíti elő, a politikusok mindig növelni akarták az „elérését”, míg a diplomácia a múltban jóval visszafogottabb, „zárt ajtó mögötti” képet mutatott, és soha nem célozta a nyilvánosság elérését.⁹

A nyitás mégis megtörtént,¹⁰ a diplomácia számos aktora közül a világ külügyminisztereinek köszönhetően. Ők jelentik a közös halmazt a politikai vezetés és a diplomácia szakmai világa között, és a modern kor politikai PR-kényszere, az instant sikerek folyamatos felmutatására való igény a kétezres évek végén a külügyminiszterek szintjén érlelte meg az első olyan döntéseket,¹¹ amelyek a külügyminisztériumok, majd később a nagykövetségek közösségi hálókon való megjelenéséhez vezettek.

Érdeemes rámutatni, hogy a digitalizáció és a kommunikációs forradalom egymásra épülő, egymást feltételező tendenciái megközelítőleg akkor törtek be a diplomácia globális

⁸ Beltrán, Pável: *Diplomacia digital. La oportunidad que los Estados no estaban esperando*. [online], Centro de Investigación de Asuntos Estratégicos Globales, 2021. 02. 23. Forrás: ceinaseg.com [2022. 11. 01.]; Interjú 1; Clifton, Martin – Jagla, Laura (2013): *Integrating Diplomacy and Social Media. A Report of the First Annual Aspen Institute Dialogue on Diplomacy and Technology*. Washington, D.C.: The Aspen Institute. 1–24; Ittefaq, Muhammad (2019): *Digital Diplomacy via Social Networks: A Cross-National Analysis of Governmental Usage of Facebook and Twitter for Digital Engagement*. *Journal of Contemporary Eastern Asia*, 18(1), 49–69.

⁹ Görömbölyi, Dávid (2021): The Effect of Digital Tools on Foreign Policy in Asia. Through the Case Study of Thailand. In Neszmélyi, György Iván – Kovács, Gabriella (szerk.): *Time of Changes: Digitalization from Economic and Cultural Perspectives*. Budapest: Budapest Business School. 33–47.

¹⁰ Ryniejska-Kiełdanowicz, Marta (2019): *Dyplomacja Publiczna Unii Europejskiej*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Scholar. 49–60.

¹¹ Vonatkozó kutatásaim során különböző országok diplomatáitól igyekeztem erre vonatkozó információkat gyűjteni, és amely esetekben sikerült (Argentína, Lengyelország, Magyarország, Peru, Svédország, Thaiföld), mindenhol a külügyminiszter személyes döntése volt „annak idején” a minisztériumok nyitása a webkettő eszköztár felé. Ez az empirikus adat csak megerősíti a logikus feltételezést, hogy egy ilyen horderejű kérdésben mindenképpen a miniszter illetékes, valamint hogy maga a miniszter az elsődlegesen érdekelt a nyilvánosság felé való nyitásban, így ezt a körülményt általánosan érvényesnek tekinthetjük.

világába, amikor osztársadalmi szinten már a mindennapok megkerülhetetlen részévé váltak, és ez többé-kevésbé egybeesett az online web 2.0 platformjainak elterjedésével, vagyis a kétezres évek második felével.¹² Amikor tehát e tanulmányban összehasonlító kérdéseket, hipotéziseket, vizsgálatokat, majd konklúziókat igyekszem bemutatni, a mai állapotokat jellemzően a 2005 és 2010 közötti évek helyzetével mérem össze, amikor a nemzetközi kapcsolatok hivatalos intézményeiben és fórumain is megkezdte visszafordíthatatlan térfoglalását a digitalizáció, és ezzel együtt, lépésről lépésre a web 2.0 eszköztára. Nyilvánvaló, hogy a részletes kutatás országonként más és más kronológiát mutat, de általánosságban – és e tanulmány kereteinek megfelelő egyszerűsítéssel¹³ – elmondható, hogy a tárgyalt változások alatt az elmúlt mintegy 15 év változásai értendők.

A nemzetközi kapcsolatok gyakorlati és elméleti művelőjeként, a tárgyalt jelenség napi alkalmazásában sok évet eltöltött diplomataként személyes meggyőződésem, hogy az itt vizsgált – megtörtént és máig folyamatban lévő – tendenciák mélysége és átfogó jellege akár azon változásokhoz is mérhető, amelyeket a *vesztfáliei új rend*¹⁴, vagy épp a bécsi kongresszus¹⁵ hozott a diplomácia világában 1648-ban, valamint 1814–15-ben. Ez pedig jelentős paradigmaváltást jelent a szakterületen.

Közmegegyezés és hipotézisek

Mind az elméleti, mind a gyakorlati szakemberek körében gyakorlatilag egyetértés figyelhető meg abban, hogy

- az új online eszközöknek köszönhetően létrejött egy nyilvánvaló transzformatív hatás, vagyis a diplomácia formai jellege egyértelműen változott;
- ez a hatás előhozta a diplomácia világát a „zárt ajtók mögül”, ahol évszázadokon át csöndben működött;
- ez a hatás közelebb hozta a diplomácia világát a szélesebb társadalmi rétegekhez, hozzáférhetőbbé, érthetőbbé téve azt, valamint
- a web 2.0 multiplikációs hatása jelentősen segítette, hatékonyságában javította a diplomaták munkáját számos jól ismert szakterületen (például kulturális diplomácia, külgazdasági tevékenységek, konzuli védelem, információszerzés stb.).

Kutatásom kiinduló hipotézisei szerint

1. a digitalizáció nemcsak a diplomácia formai jellegét, hanem a tartalmát is befolyásolta, megváltoztatta;
2. a diplomácia világát nemcsak hozzáférhetőbbé, de átláthatóbbá is tette, valamint

¹² Beltrán 2021; Clifton–Jagla 2013.

¹³ Mivel e tanulmány a folyamatban lévő, nagyobb lélegzetű kutatás előzetes eredményeit hivatott bemutatni rövid terjedelemben, az egyes megfigyelések és következtetések alátámasztására az alábbiakban jellemzően szemléltető példákat szerepeltetek, az átfogó, reprezentatív példatárak publikációjára a végleges eredmények részeként kerül majd sor.

¹⁴ A harmincéves háborút lezáró békeszerződések által teremtett új nemzetközi rendszer, amely globálisan a nemzetállamokat határozta meg mint a szuverenitás egyedüli birtokosait, s ezzel minden szinten új kereteket szabott a diplomáciai tevékenységeknek.

¹⁵ Az Európa hosszú távú békéjét biztosítani szándékozó nemzetközi diplomáciai kongresszus a napóleoni háborúk lezárását követően.

3. növelte a külpolitika intézményrendszerének szakmai felelősségét, elszámoltathatóságát.

A fentiekre vonatkozó előzetes, majd későbbi részletes eredményeket vizsgálva feltehető és elemezhető lesz majd a kérdés, hogy a digitalizáció megatrendje a társadalom számára összességében előnyös hatásokat gyakorolt-e a diplomáciai tevékenységekre.

Metodológia

Hogy tudományos szempontból erős megalapozottságú eredményeket kapjunk és helyes következtetésekre jussunk, érdemes a kutatás során több hasonló, összehasonlítható entitást vizsgálni – amilyenek például egyes szuverén országok nemzeti diplomáciái.¹⁶ Ahhoz azonban, hogy az átfogó kutatás következtetései végül általános érvényűek legyenek, ezek a példák, esetek földrajzi szempontból változatos lefedettséget kell hogy mutassanak, hogy az eredményeket ne torzíthassák esetleges regionális vagy kulturális faktorok.¹⁷ Az így elért kutatási eredményeket jól kiegészítheti, megerősítheti egyes nem állami aktorok (nemzetközi szervezetek, nemzetközi NGO-k stb.) online diplomáciájának áttekintő vizsgálata.

A kutatás kiindulópontjánál igen kedvező helyzetben találtam magam, hiszen a nemzetközi kapcsolatok gyakorlójaként, diplomataként három kontinensen teljesítettem külszolgálatot, vagyis a személyes tapasztalat mellett rendelkezem a kutatás szempontjából releváns kapcsolati körrel számos, földrajzilag jól elkülönülő ország és nemzetközi szervezet esetében.

A kutatásokhoz hármas jellegű metodológiát használtam és használok a továbbiakban is:

Először is részletesen vizsgáltam és vizsgálom az adott ország diplomáciájának online jelenlétét és struktúráját.

Másodszor egy rugalmas kérdőívet hoztam létre, amely a fentebb leírt hipotézisekre épült és koncentrált.¹⁸ A kérdőívet a vizsgált ország állampolgárai és külföldiek, diplomaták, szakértők és civilek egyaránt kitöltik, az eredmények így egy reprezentatív és sokféle szakmai háttérrel rendelkező csoport véleményét összegzik a szóban forgó témákról.

¹⁶ Pouliot, Vincent – Cornut, Jérémie (2015): *Practice Theory and the Study of Diplomacy: A Research Agenda*. *Cooperation and Conflict*, 50(3), 297–315.

¹⁷ Görömbölyi 2021.

¹⁸ A kérdőív 11 bináris (igen-nem) kérdést tartalmazott azon ország diplomáciájának webkettes vonatkozásairól, amelyet a kitöltő – akár felhasználóként, akár diplomáciai szereplőként – jól ismer. A kérdések tematikája lefedte az online platformok hatásaira, következményeire vonatkozó összes jelenséget, köztük a tanulmány hipotéziseit és azok körülményeit is. Az eldöntendő kérdéseket 15 részletesebb magyarázó, kifejtendő kérdés követte, az összefüggésekre és háttérbeli kapcsolódási pontokra keresve a válaszokat. Minden kérdőív beérkezését követően egy rövid interjúra került sor a kitöltővel, hogy a háttér, a kontextus és az esetleges további gondolatok, megközelítések se kerüljék el a figyelmet (így kerülhetett látókörömbé az „Egy váratlan következmény” című alfejezetben leírt, előre nem várt jelenség is). A kérdőívet Thaiföld (17), Lengyelország (9) és Peru (22) diplomáciai tevékenységeiről töltötték ki a válaszadók. Megjegyzendő, hogy ettől függetlenül szakmai beszélgetéseim során bárhonnán érkezett is egy diplomata kolléga, a saját országának digitális diplomáciájáról rutinszerűen tájékoztotam tőle a kérdőív kérdéssorának szellemében.

Harmadszor pedig alapvető fontosságú volt mélyebb szakmai interjúk elkészítése az ország külpolitikájának online jelenléte mögött álló emberekkel,¹⁹ vagyis a külügyminisztériumok munkatársaival.

A webkettes diplomácia vizsgálata

Online eszköztár

Hogy az eredmények végleges összevetésekor maximalizálható legyen a különböző országos esettanulmányok összehasonlíthatósága, kutatásom során a három, globálisan leginkább elterjedt közösségimédia-platformra fókuszálok: Facebook, Twitter és Instagram, esetenként megemlítve más digitális eszközöket, ahol azok hasznos hozzáadott információt jelentenek.

A külügyminisztériumok felületei

Az átlagos külügyminisztérium központi Facebook-oldala jól gondozott, egyértelmű, hogy komoly odafigyelés és munka van benne, elkötelezett vezetőkkel és munkatársakkal. A tartalmak jó eséllyel kiegyensúlyozottak a politikai, kulturális és aktuális tartalmakról szóló posztok váltakozásával, stílusukban és tartalmukban is jellemzően modernnek. Jellemző az adott országhoz kötődő pozitív hírektől a külpolitika lényeges elemeinek és aktualitásainak bemutatásán keresztül a minisztériumi álláshirdetésekig a legszélesebb tematikus paletta megjelenítése.

Változó arányban, de világszinten elmondható, hogy a Facebook vezető szerepe az online diplomáciában egyértelmű. Egymással szoros versenyben dobogós még a Twitter és az Instagram, amelyek értékes, gondosan létrehozott tartalmakat hordozhatnak, egyaránt célozva tapasztalt szakértőket és érdeklődő, civil fiatalokat. Amely külügyminisztériumok²⁰ többet tudnak áldozni kommunikációs tevékenységre, s így egy teljes stáb dolgozik a közösségi hálókon bemutatott tartalmakon, azok Twitter- és Instagram-fiókjai tartalmi minőségben és gondozottságban szinte a Facebookkal egyenértékűek, mások esetében sokszor érezhető a Twitter és az Instagram másodlagossága.

A nyelvhasználat a külügyminisztériumi profilokon jellemzően és általánosan rugalmasan alkalmazkodik a konkrét tartalmakhoz. Az angol mint 21. századi lingua franca egyeduralmú a profilok túlnyomó többségén, az adott ország saját nyelve pedig esetenként, a téma függvényében kerül elő egy-egy posztban. Jellemző példa lehet fontos konzuli információk megosztása rendkívüli események esetén, vagy akár állásajánlatok közzététele a minisztériumi profilokon.

¹⁹ Pouliot–Cornut 2015.

²⁰ A továbbiakban az előzetes kutatási eredmények említésekor néhány szemléltető példa szerepel a lábjegyzetben, a példák, esetek kimerítő felsorolására a kutatás részletes eredményeinek közlésekor kerül majd sor. Jelen esetben szemléltető példaként az Egyesült Államok, Kína, Japán külügyminisztériumai.

A külügyminiszterek platformjai

Változatos képet lát, aki a világ különböző külügyminisztereinek online jelenlétét veszi szemügyre. Miután itt emberekről, nem pedig intézményekről beszélünk, természetesen privát döntés, és nagyban függ a szóban forgó vezető személyes karakterétől, hogy ki, milyen mértékben szeretné, vagy hajlandó használni ezeket az eszközöket hivatalos formában.

A paletta színes, van, aki maga posztol, van, akinek személyes posztjait is külön stáb szerkeszti. Van, aki mindhárom platformon aktív, van, aki csak egyet tart fenn, sőt, a mai napig akad olyan külügyminiszter, aki távol tartja magától a közösségi médiát. Van, akinek a profiljai elkötelezett odafigyelést tükröznek, és van, aki láthatóan csak a rend kedvéért, néha-néha posztol, vagy osztt meg kész minisztériumi tartalmakat.

E személyes döntést mindenkinek tiszteletben kell tartania, mégis, a külügyminiszter olyan fontos, emblemikus arca bármely ország külpolitikájának, hogy vezetői szinten is fel kell ismerni – és évről évre egyre többen ismerik is fel –, hogy a modern csatornákon keresztül való reprezentáció külügyminiszterként a 21. század harmadik évtizedében gyakorlatilag kötelesség.

Természetesen, a politika természetének megfelelően miniszterek akár egyik napról a másikra is cserélődhetnek, és egy, a digitális jelenlét iránt fogékonyabb vezető érkezésével azonnali pozitív változás áll be. Ráadásul e folyamat egyirányú. Számos példa látható e fenti váltásra,²¹ fordított esetre azonban az eddigi kutatás nem talált példát, a közösségi platformokon aktív minisztereket követő új külügyminiszterek kivétel nélkül mind tovább viszik elődjeik online aktivitását.

A nagykövetségek platformjai

Gyakorlati pályafutásom egyértelmű személyes tapasztalata, hogy a nagykövetségek a legfontosabb szereplői egy ország online diplomáciájának. Ők azok, akik globálisan „szétkürtölik” az üzeneteket, ők azok, akik a mondanivalót, a kommunikációs paneleket a fogadó ország stílusához, ízléséhez, nyelvéhez tudják igazítani. Biztonsággal állíthatjuk, hogy míg a Központ²² az online tevékenységek mögötti agyként szolgál, addig a nagykövetségek kiterjedt hálózata a rendszer számos, messzire érő karját alkotja, amelyek világ-szintű elérést és lefedettséget biztosítanak.²³

Az egyes országok számos (ez a szám átlagos, közepes országok esetében is 100 fölötti) diplomáciai képviselőt működtetnek világszerte (nagykövetségek, főkonzulátusok, állandó képviselők nemzetközi szervezeteknél, kulturális intézetek), mind saját

---

²¹ Szemléltető példaként Nigéria külügyminisztériuma, az elődjénél jóval fiatalabb Geoffrey Onyeama miniszter érkezését követően, 2018-ban; Új-Zéland külügyminisztériuma Winston Peters külügyminiszter érkezését követően, 2017-ben.

²² A külügyminisztériumok jellemzően államtitkárságokra és főosztályokra tagolt fővárosi szervezetrendszerre, jellemzően egy „központi” minisztériumi épületben.

²³ 好文媒体 (Haowen Média): [中国网络外交战略与网络外交政策研究](#) (Kína internetdiplomáciai stratégiájáról. Szerkesztőségi cikk, Haowen Média). [online], 好文媒体 (Haowen Media), 2012. Forrás: [2022. 11. 01.].

meghatározott online jelenléttel. Mindez jelentős kommunikációs arzenál a nemzeti szintű diplomácia kezében.²⁴

Miután a fentiekből következően ez világszinten több mint 20 000 entitást jelent, a vizsgálat mindenkire érvényes igazságokat nem, általánosan jellemző következtetéseket viszont annál inkább képes levonni. Száz fölötti képviseleti profilt vizsgálva a többség esetében azt láthatjuk, hogy komoly és tartalmas Facebook-profiljuk van. A 2020-as évek első felében a Facebook deklaráltan az elsődleges online eszköz, amelyet jellemzően jól átgondolt módon használnak, megalapozva és fenntartva ezzel a fogadó ország online szférájában való jelenlétet, valamint promotálva és dokumentálva az offline, valóságos szférában mutatott aktivitást.

Az Instagram használata ennél jóval esetlegesebb. Vannak országok, amelyek képviselői például üzemeltetik Instagram-profiljaikat, és vannak olyanok, amelyek egyáltalán nem használják ezt az eszközt.²⁵ Jellemző (és a Facebook esetében egyáltalán nem tapasztalt) jelenség, hogy számos képviselő létrehozta bár profilját, de a felület nem tűnik működőnek. A részleteket szemügyre véve kirajzolódik egy elkötelezett, aktív időszak, amelyben az oldal létrehozása után többé-kevésbé rendszeres frissítések láthatók, idővel azonban ez alábbhagy, és a profilok egyre inaktívabbá válnak. Ez esetenként nagyobb képviselőkre is igaz, de főként olyan profilokról van szó, ahol a küldő vagy a fogadó ország mérete és gazdasági ereje, valamint az általános képviseleti létszám azt feltételezi, hogy egyszerűen nincs munkaerő vagy munkaidő egy „plusz” oldal fenntartására, és mind a képviselő-vezető, mind az illetékes beosztott diplomata a prioritást jelentő Facebookkal „megy biztosra”, azon túl azonban nincs szabad kapacitás további közösségi oldal fenntartására.²⁶

Bár a Twitter-diplomácia mint fogalom, jó pár éve elterjedt a köztudatban (elsősorban egy, a Twitteren számos diplomáciai diszsonanciát okozó amerikai elnök aktivitásának köszönhetően), az Instagramnál is nagyobb a szórás a képviseleti Twitter-fiókok esetében. Ez azonban elsősorban az online kultúra országonkénti különbözőségét mutatja. Azon fogadó országokban, amelyekben a Twitter széles körben használt, így például az Egyesült Államokban és Nyugat-Európában, a rezidens képviselőtek logikusan nagyobb eséllyel hoznak létre és tartanak fenn Twitter-profil; míg máshol a Twitter nem tölt be komoly szerepet a helyi DT²⁷ eszköztárában.

Megfontolandó kérdés a képviseleti Instagram- és Twitter-profilok esetében, hogy mi szolgálja jobban a küldő ország promócióját: ha csak „a rend kedvéért” létrejönnek, de nem működnek e profilok, és ez esetleg negatív felhasználói élményt vált ki, vagy ha – felismerve a fenntarthatóság bármilyen okból meglévő hiányát – inkább nem is léteznek e fiókok.

²⁴ Pamment, James (2018): *La diplomacia y la digitalización – un oficio en adaptación a las nuevas redes de poder. Revista Mexicana de Política Exterior*, (113), 61–67.

²⁵ Szemléltető példaként Mexikó képviselői szinte mindenhol aktívak Instagramon, Tanzánia képviselői pedig csak elvétve, néhány helyszínen.

²⁶ Szemléltető példaként Görögország vagy Tunézia képviselői.

²⁷ DT – diplomáciai testület, a fogadó országba akkreditált diplomaták összessége.

Érdekes információ, hogy azon országokban, ahol egyes közösségi oldalak tiltottak (és elvileg technikailag is hozzáférhetetlenek)²⁸, számos ország nagykövetsége mégis fenntart valamilyen szintű, sokszor nem hivatalos Facebook-profilt, hogy azon szükség esetén megoszthasson hasznos információkat, valamint, hogy a fogadó országban élő VPN-felhasználók²⁹ első kézből tájékozódhassanak a képviselői munkájáról.

Egyéb, említésre méltó platformok

Az évek előrehaladtával a hivatalos webkettes minisztériumi, miniszteri és külképviseleti jelenlétén túl egyéb entitások is megjelentek a közösségi oldalakon. Tipikus példa a külügyminisztériumok szóvivőinek³⁰ online szereplése, amelyen keresztül rendszerint a sajtótájékoztatókon elhangzottak internetes multiplikációját, s ezzel az elérés exponenciális növekedését biztosítják.

Esetenként megjelennek egyes alacsonyabb szintű, tematikus szervezeti egységek is. Számos példa³¹ van a nemzetközi tudományos vagy kulturális tevékenységeket, a konzuli szolgálatot, vagy épp a nemzetközi fejlesztési együttműködést koordináló főosztályok eredményeit és fontos, aktuális információit bemutató közösségi profilokra.

Speciális kategória a nagykövetek online aktivitása. Az összkép itt még színesebb, nehéz ugyanis meghatározni, milyen mélységben privát vagy mennyire központi irányított egy-egy profil. Ami egyértelmű, hogy a hivatalos vagy félhivatalos üzenetek közvetítésén túl e platformok kiváló eszközei a közvetlenebb, a diplomácia emberi arcát, esetenként kulisszatitkait bemutató bejegyzéseknek. A nagykövetek jellemzően váltogatják a személyes és hivatalos tartalmakat, de míg a szóvivők általában megosztásokkal, vagy nyelvezetükben is formális tartalmakkal operálnak, a nagykövetek jellemzően populárisabb stílust alkalmaznak, hivatalos események, információk esetében is közvetlenebb fogalmazásmóddal.³²

A tendenciák vizsgálata

A külügyminisztériumok teljesítménye

Értékelve a kérdőíves kutatás és a mélyinterjúk eredményeként beérkezett információkat és véleményt, valamint a rendelkezésre álló, nyilvánosan elérhető online felületeket,

²⁸ Kína és Irán igen fontos „tiltó” országok e tekintetben, Észak-Koreában a tiltásnak kutatásunk szempontjából kevés gyakorlati jelentősége van. 2022 májusában Oroszország is e tiltó országok körébe került, ami mintegy 66 millió oroszországi felhasználó számára tette hozzáférhetelenné e szolgáltatásokat.

²⁹ A VPN jelentése virtuális magánhálózat (*virtual private network*). Előnye a közvetlen internethasználathoz képest, hogy a webhelyek számára az adatforgalom a VPN-szerver országából érkezőnek látszik, és a saját internetszolgáltató nem láthatja az adatforgalom részleteit.

³⁰ Szemléltető példaként kiváló és tartalmas forrásként szolgálhatnak Hua Chunying kínai külügyi szóvivő (azóta miniszterhelyettes) közösségi profiljai, valamint – a kiegyensúlyozottság kedvéért – Ned Price amerikai külügyi szóvivő felületei.

³¹ Szemléltető példaként Nepál Külügyminisztériumának Konzuli Főosztálya informatív Facebook-profilt üzemeltet.

³² Szemléltető példaként Brendan Rogers, Írország volt bangkoki, jelenlegi hágai nagykövetének online platformjai.

elmondhatjuk, hogy a külügyminisztériumok központjainak teljesítménye a vizsgált kérdésekben és területeken, az alábbi szempontok alapján kiemelkedő:³³

- Az átlagos KüM maga teljeskörűen és körültekintően használja a közösségi média által nyújtott lehetőségeket.
- Az illetékes főosztályok létrehozta valamely, online jelenlétre vonatkozó belső stratégiát, amely segíti a tervezést és a kapcsolódó feladatok végrehajtását.
- A külképviseletek számára a központok általános útmutatást adnak az online eszközök használatáról, és a szükséges tartalmakról, s ez segíti a Központ utasításai, valamint a terepen való adaptáció és felhasználás közötti egyensúly megtartását. Szakmai tapasztalatom, hogy kiemelt fontosságú e téren az „arany középút” megtalálása, mert a Központ túlkontrollált, szigorú hozzáállása bürokratizált és sematikus profilokhoz vezet világszerte, míg ellenkező esetben, egy stratégia nélküli központi attitűd diszfunkcionalitást, harmonizálatlan megjelenést és tartalmi fel színésséget okozhat.
- A további mikroeszközök, mint például a keresztthivatkozások, hashtagek, címkék használata szintén következetesen megfigyelhető, és hozzájárul a minisztériumi profilok sikeréhez.

A rendszerben találhatunk további érdekességeket is. Egyes külügyminisztériumoknál megfigyelhető a modernizációs lehetőségek keresése, mások inkább csak követik a már elterjedt trendeket. Az előbbire jó példa a honlapról indítható saját online rádióadó működtetése,³⁴ a felhasználói élményt fokozó chatbot fejlesztése és használata,³⁵ vagy akár a közösségi platformok legújabb, legkurrensebb szegleteibe való kísérleti kalandozás (mint például a TikTok, a Clubhouse stb.). Felkészülhetünk tehát, hogy bármilyen irányt vesz is az online világ fejlődése, némi késéssel a legújabb platformokon is lesz majd diplomáciai tartalom.³⁶

A diplomácia átalakulása mint egyértelmű tény

Mindenki – elméleti kutató, gyakorló diplomata, nemzetközi kapcsolatok szakos hallgató, civil érdeklődő, partner-NGO, vagy bárki, akivel a témát érintettem – világos tényként kezeli az alapállítást, amely szerint a diplomáciát a digitalizáció és a web 2.0 átalakította.³⁷ Érezhető a visszafogott, általános észrevétel, amely szerint egyes oldalak még mindig

³³ Ong Hai Liaw, Jessica – Sa'ad, Muhammad Firdaus bin: Digital Diplomacy: The Role Of Social Media. Solid State Technology, 2019. 7511–7522. Online: <http://solidstatetechnology.us/index.php/JSSST/article/view/4612> [2022. 11. 01.]; Pamment 2018.

³⁴ Szemléltető példaként Saranrom Radio, a Thai Királyság Külügyminisztériumának online rádióadása.

³⁵ Interjú 1.

³⁶ Görömbölyi 2021.

³⁷ Chongkittavorn, Kavi: *Understanding Thailand's Soft Power*. [online], Bangkok Post, 2020. 02. 04. Forrás: bangkokpost.com [2022. 11. 01.]; 李艳 (Li, Yan) – 孙宝云 (Sun, Baoyun) (2021): 美国网络外交的政策演变、组织体系及发展趋势. 国家安全 信息安全与通信保密杂志社 (Az amerikai kiberdiplomácia stratégiai és strukturális fejlődése. *Nemzet- és Információ-Biztonsági Magazin*, (12)59–69; Rodríguez Gómez, Alfredo (2015): *Diplomacia digital, adaptación al mundo digital o nuevo modelo de diplomacia?*. *Opción: Revista de Ciencias Humanas y Sociales*, 31(2), 915–937; Haowen 2012.

régimódiak (vagyis első generációs stílusúak), egyesek rámutatnak, hogy nem mindig jut elég odafigyelés némely oldalak vagy profilok menedzselésére, de az egyöntetű vélemény, hogy a diplomácia a digitalizációnak köszönhetően közelebb került az emberekhez, valamint, hogy a diplomácia korábban ismeretlen, sőt, titokzatos világa mára a nyilvánosság előtt létezik és formálódik.

Míg korábban a társadalmak döntő többsége el volt zárva országa diplomáciai ügyeitől, napjainkban már bárki – az üzemi munkás Közép-Amerikában, a rizsfarmer Délkelet-Ázsiában, azaz körülményeitől függetlenül bárki, aki számára elérhető egy okostelefon – néhány kattintással hozzáfér az információhoz, mit és hogyan csinál az adott napon hazájának külügyminisztériuma, a külügyminiszter, vagy épp az ENSZ-főtitkár. És bár korlátozottabb formában és tartalommal, személyi számítógépes hozzáférés esetén ezt a web 1.0 idején is megtehetette, ma elég egy kattintás (amellyel a felhasználó követi az adott profilt), és onnantól már aktív mozzanat nélkül, napi szintű folyamatossággal értesül ezen információkról.

Hasonló az egyetértés abban is, hogy a diplomácia stílusa is „hozzáférhetőbb”, közértetőbb irányban módosult. A hangnem kevésbé hivatalos és bürokratikus, ami nyilvánvalóan hozzásegíti az érdeklődőket, hogy megtalálják a személyes kapcsolatot³⁸. Fontos, hogy a változás nemcsak az online térben jelentkezik, hanem az ott jelentkező stílus visszahatásával mind a minisztériumi közbeszéd, mind a DT-ben mutatott egymás közötti interakció, mind a hivatalos anyagok jellege ez irányba módosult. Ennek megfelelően az online tartalmak felhasználóbarát, könnyű, mindennapi stílusban születnek.

A tartalom változása

A kérdésre, hogy az online eszközök jelenléte hatással van-e a diplomáciai vezetők napi szintű tartalmi döntéshozatalára, a legtöbben kiemelték, hogy ideális esetben ezek a lehetőségek befolyásolják, de nem uralják a döntéshozatalt, hiszen utóbbi esetben a diplomácia egyszerű közönségkapcsolati eszközzé silányulna. A helyzetet elemezve úgy tűnik, hogy a központok általában az ideális mértékben veszik figyelembe az online faktort, de a nagykövetségek esetében a kép meglehetősen változatos. Egyes nagykövetek egyáltalán nem törődnek az internetes lehetőségekkel, mások pedig épp fordítva, minden döntésüket alárendelik a közösségi médián keresztüli gondolkodásnak. Szerencsére a többségnek sikerül megtalálni a kiegyensúlyozott hozzáállást, és arányosan figyelembe venni a web 2.0 lehetőségeit és hatásait a belső döntéshozatalban, a projektek, prioritások kiválasztásánál, valamint a konkrét döntések meghozatalakor.³⁹

Mindez már önmagában bizonyíték arra, hogy a digitalizáció nemcsak a formátumot, hanem a diplomácia tartalmát is megváltoztatta, és változtatja folyamatosan.

Tovább haladva a tartalmi változások kérdéskörével, az általános értékelés, hogy ez az evolúció lassú bár, de valós és folyamatos.⁴⁰ Mivel a vezetők tisztában vannak vele,

---

³⁸ Görömbölyi, Dávid (2022): The On-Line Boom of Tibetan Diplomacy. *New Zealand International Review*, 47(2), 15–18.

³⁹ Haowen 2012.

⁴⁰ Ong Hai Liaw 2019.

hogy tevékenységeik a nyilvánosság előtt zajlanak, mivel érzik a mindennapos transzparenciát a képviselők vagy szervezeti egységeik külső megítélésében, fokozatosan egyre nagyobb hangsúlyt adnak a jó online PR-ral kecsegtető ügyeknek, céloknak. Ha a vezető egy olyan tevékenységet prioritizál, amelyet a közvélemény helyesnek, értékesnek gondol, annak a közzététele „jól fizet” a virtuális térben, így jóval erősebb a természetes készletés a pozitív, társadalmi szinten támogatott, fontos ügyek felkarolására.

Egyszerű, de kiváló példa erre a karitatív tevékenységek berobbanása a diplomáciai testületek világába. Míg a web 2.0 hajnalán a jótékonyági tevékenységek ritkák voltak, rendszerint a legnagyobb országok képviselőihez vagy évenkénti alkalmakhoz kötődtek, addig az utóbbi években a nagykövetségek már egymásra licitálnak, szinte versengve, hogy melyikük nagykövetsége végez több és jelentősebb jótékonyági munkát a fogadó országban. E versengés és az elismerések begyűjtése a közösségi médiában és a honlapokon folyik, az akciók és azok hatásai azonban valóságosak és értékesek.⁴¹

További egyértelmű változás, hogy míg korábban számos kezdeményezés jelentős késedelmet szenvedett vagy egyenesen feledésbe merült (akár leterheltség, akár vezetői hanyagság miatt), manapság a döntéshozók nagyobb arányban viszik végig a folyamatokat, hogy aztán online megjelenhessenek az eredeti kezdeményezéshez tartozó konkrét eredményekkel.

Szakmai felelősség, elszámoltathatóság

Az előző gondolatmenettel meg is érkezünk a kutatás egyik legfontosabb hipotéziséhez, a szakmai felelősség, elszámoltathatóság kérdésköréhez.

A helyzet elemzésével arra a következtetésre juthatunk, hogy a növekvő szintű szakmai felelősség és a diplomáciai tevékenységek, végeredményben pedig az adott szervezet, minisztérium, kormány külpolitikájának elszámoltathatósága bele van kódolva a meglévő tendenciákba, ami a transzparencia szintén növekvő szintjéből ered.

Ennek két fő okát figyelhetjük meg:

- Az utánkövetés szükségessége

Könnyű belátni, hogy ha mindenki (az ellenzéktől a médián át az állampolgárokig) számára világos, milyen ügyek vannak az asztalon adott pillanatban, akkor csak egy lépésre vagyunk az érintett vezetők eredményorientált, valós tartalmi elszámoltathatóságától.⁴² A külügyminisztériumok online felületein erre kiváló és kézzelfogható példákat találunk.

Tegyük fel, egy adott külügyminisztérium nyíltan mellé áll a környezetvédelem és különböző zöld kezdeményezések ügyének. Ez a web 2.0 előtt egy sajtótájékoztató vagy egy egyszerű közlemény formájában jelent volna meg, majd felejtődött volna el, hiszen a nyilvánosság semmilyen formában nem tudta követni a minisztérium mindennapos működését. Manapság, ha nincs utánkövetés, ha a téma

⁴¹ E jelenség online megjelenése azonnal látható tetszőleges nagykövetségi profilok áttekintésekor.

⁴² Haowen 2012; Görömbölyi 2021.

„eltűnik”, akkor bárki bármikor felteheti a kérdést a minisztériumnak, vagy akár személyesen a miniszternek: milyen eredményeket tud felmutatni ezen a területen? Ez maga a konkrét elszámoltathatóság a digitalizált világban.⁴³ Ha pedig valaki végignézi a minisztérium online profiljait, és azt látja, hogy az ígért konkrét projekteken valósul meg (aláírt klímaegyezmények, részvétel a föld órája kezdeményezésben, civil környezetvédelmi kezdeményezések támogatása stb.), akkor az elszámoltathatóság pozitív oldalával találkozunk.

– A web 2.0 interaktív jellege

A közösségi hálózatok korában nincs hová elbújni. A web 2.0 alapvető fogalmi eleme az interaktivitás, és ez a második garancia a növekvő elszámoltathatóságra.

Kommunikációs csatornák egész sora (kommentek, e-mailek, platformon belüli üzenetek stb.) áll rendelkezésére akár a fentebb említett üzemi munkásnak vagy rizsfarmernek, vagy bárkinek, hogy közvetlenül forduljon az online profilok mögötti valós diplomáciai szereplőkhöz – és az interaktivitás jellemzően működik. A címzettek több tucatnyi kérdésemre, felvetésemre, amelyekkel e faktort teszteltem,⁴⁴ 90–100%-ban válaszoltak, válaszolnak. Amennyiben a válasz egyszerű, vagy előre megírt panelek szintjén rendelkezésre áll, a profil kezelői (sajtófőosztály, kabinet stb.) közvetlenül reagálnak. Ha a kérdés komplexebb választ igényel, a kezelők az illetékes főosztállyal konzultálva, általában néhány napon belül reagálnak.

Fontos hangsúlyozni: ez a hipotézis nem állítja, hogy a diplomáciai vezetők ma jobban támogatnák az elszámoltathatóságot, kevésbé korrumpáltak, vagy épp – bármely értékrend szerint – jobb emberek lennének, mint a web 2.0 előtti korokban. Amennyiben egy politikus külügyminiszter hamis információt vagy szakmailag üres politikai propagandát szeretne közzétenni a minisztérium online profiljain, azt más formában, de éppúgy megteheti, mint 15 vagy 50 éve. A politikai felelősségvállalás megléte vagy hiánya nem befolyásolja a hipotézis érvényességét, magyarul az, hogy egy diplomáciai szereplő vállalja-e a felelősséget egy-egy esetleges hibáért vagy mulasztásért, amelyre az online platformokon keresztül derült fény, nem változtat a tényen, hogy az online platformokon keresztül fény derülhetett a hibára vagy mulasztásra.

Ez a hipotézis arra igyekszik rámutatni, hogy az elszámoltathatóság szintje az adott szereplőtől függetlenül, a megváltozott körülmények következtében nőtt, hiszen a web 2.0 eszköztára egy folyamatos és mindenki által hozzáférhető, nyilvánosan működő arzenált biztosít az adott vezető ígéreteinek számonkérésére, állításainak ellenőrzésére, munkájának közösségi megfigyelésére és értékelésére.⁴⁵

---

⁴³ A közösségi platformok a fenti faktorokon keresztül új, egyértelmű eszközt biztosítanak a nyilvánosság számára a számonkérésre, így az elszámoltathatóság mindenképpen nőtt.

⁴⁴ Messengeren, e-mailben és kommentekben, tucatnyi különböző ország külügyminisztériumának különböző platformjain.

⁴⁵ Görömbölyi 2021.

A növekedés mértéke természetesen országonként más és más, sőt, egyes autokratikus rendszerekben elképzelhető, hogy nulla, de mivel globális tendenciát vizsgálunk, a változások átlaga, eredője a néhány ellenpélda⁴⁶ ellenére mindenképpen pozitív és jelentős.

Ez pedig nem elhanyagolható változás. Ha hamis az információ, az hamarabb és egyértelműbben derül ki; ha üres az ígéret, többen és közvetlenebbül kéri majd számon az eredményeket, az üres politikai propagandára pedig internetszerte gyorsabban és szélesebb körűen jelennek meg a leleplező reakciók, mint korábban.

Egy váratlan következmény

E kutatás kezdetén nem vettem figyelembe hipotéziseim között annak a lehetőségét, hogy a diplomácián belüli digitalizáció esetleg közvetlenül hozzájárulhat a társadalmi igazságossághoz. Számos érintettel folytatott konzultációt követően azonban világossá vált, hogy van egy további következménye a vizsgált változásoknak, mégpedig azok hatása a társadalmi mobilitásra.

A korábbi, évszázadokban mérhető korokban a diplomáciai pozíciók gyakorlatilag minden társadalomban automatikusan a privilegizáltakhoz – a nemesség, a gazdasági elit vagy a kialakult diplomata klánok fiaihoz kerültek. Most azonban, amikor a diplomácia világa mindenki számára átláthatóbbá vált, amikor az okostelefonok társadalmi státuszra való tekintet nélkül jelenítik meg az állásajánlatokat, most bárki, akár a korábban említett üzemi munkás vagy rizsfarmer fiai és lányai (!) is bejuthatnak a rendszerbe – tanulmányi teljesítmény és szakmai tapasztalat, nem pedig szülői örökség alapján.⁴⁷

Véletlenül sem állítjuk, hogy a korrupció megszűnt volna a kiváltságosok gyermekeit illetően, távolról sem. Mindez egyszerűen azt jelenti, hogy új, korábban ismeretlen lehetőségek nyíltak meg a tehetségesek és szakmai szempontból érdemesek előtt, szemben a régi állapotokkal, amikor ilyen lehetőségek egyszerűen nem léteztek.⁴⁸

Természetesen a társadalmi változások webkettővel vagy anélkül egyaránt működésben vannak, így a fentieket nem könnyelhetjük le egyszerűen a digitalizáció eredményeinek oszlopába, de az egyértelműnek tűnik, hogy az információhoz való hozzáférés és az egyszerű online kapcsolattartási és jelentkezési mechanizmusok induktív szerepet játszottak e tendencia megjelenésében és erősödésében. Bár a váratlan új tapasztalatot e helyen mindenképpen meg kellett említeni, és az megérdemli a majdani további vizsgálatot, erre jelen keretek között már nincs lehetőség, így a jelenség ebben a tanulmányban sem külön hipotézisként, sem külön konklúzióként nem szerepel.

⁴⁶ Szemléltető példaként Fehéroroszország, Türkmenisztán, Észak-Korea.

⁴⁷ Az álláshirdetésekkkel, jelentkezésekkkel és intézményi nyitottsággal kapcsolatos jelenséget Thaiföldről jelezték érdeklődésemre, majd konkrét rákérdezésemre Peruból is hasonlóról számoltak be. Természetesen e téren még számos intézményt kell vizsgálni, hogy bizonyítottan tekinthessük az egyébként logikusnak tűnő tendencia valós mivoltát.

⁴⁸ Interjú 1.

Pandémikus áttörés

A jelen valósága megköveteli, hogy bármely, a modern digitális fejlődésről készülő tanulmány kitérjen a 2020–22. évi⁴⁹ Covid–19-világjárvány hatásaira. Ahogy a koronavírus legalábbis ideiglenesen felforgatta világunkat, jelentős intenzitásbeli növekedést okozva az online tevékenységek minden elképzelhető formájában, úgy természetesen a diplomácia működésén is jelentős nyomot hagyott.⁵⁰

Akik ismerősek a diplomáciai egyezmények szigorú és hagyományosan ceremóniális eljárásainak világában, azok számára forradalmi volt, ahogy a globális karantén idején – a történelem során először – kétoldalú nemzetközi szerződések és multilaterális egyezmények születhettek meg videókonferenciákon keresztül.

Globális jelentőségű példa erre a 2020. év egyik kiemelkedő diplomáciai eredménye, a Regionális Átfogó Gazdasági Partnerség (RCEP) aláírása, amely az ázsiai és óceániai régió 15 országa⁵¹ között született, összefogva mind a világkereskedelem, mind a világ népességének több mint 30%-át. Az éves szinten 26,2 trillió (!) dollár össz-GDP-teljesítményt⁵² összefogó kereskedelmi megállapodást 2020. november 15-én, az elvileg „Vietnámban” rendezett virtuális csúcstalálkozón videókonferencia segítségével, személyes jelenlét nélkül írták alá a részes országok állam- és kormányfői, ami példa nélküli a diplomácia évezredes történetében.

Közös nyilatkozatok, egységes álláspontok, amelyeket korábban az adott protokolláris események végén a mindenkori házigazda büszkeségére ceremóniálisan írtak alá a személyesen megjelent vezetők, a pandémia idején sorban születtek meg egyszerű „távoli megegyezéssel”, messi miniszteri irodák pixeles képernyőin keresztül. És természetesen, az általános munkakörnyezet is megváltozott: a protokollárisan szervezett és ültetett klasszikus diplomáciai tárgyalók helyét átvették a praktikus, gyors és hi-tech videókonferenciák.

Hogy a járvány e hatásaiból mennyi marad meg hosszú távon állandó vagy időszakos megoldásként, az egyelőre nem megjósolható, de egyértelmű, hogy az extrém globális korlátozások a digitalizáció, ezen belül jellemzően a web 2.0 eszközrendszerével bontottak le korábban érinthetetlennek gondolt falakat.

Nem feledve a járvány tragikus következményeit, együttérzéssel a világszerte elhunyt milliók iránt, de észlelve és elemezve a mindennapi valóságot, arra a következtetésre kell hogy jussunk, hogy a pandémia kiemelkedően pozitív hatással volt a diplomáciai tevékenységek digitális fejlődésére.

⁴⁹ Bár a WHO 2022 szeptemberében még csak jelezte a világjárvány végének eljövételét, a világ hétköznapi dinamikája kevés kivétellel 2022 végére visszatért a rendes kerékvágásba, és ez igaz a diplomáciai tevékenységek zavartalanságára is. Jelentős, de ritka kivétel például Kína továbbra is igen szigorú beutazási kritériumrendszere és nagyszabású közegészségügyi lezárásai.

⁵⁰ Beltrán 2021; Chongkittavorn 2020.

⁵¹ Thaiföld, Ausztrália, Brunei, Kambodzsa, Kína, Indonézia, Japán, Laosz, Malajzia, Mianmar, Új-Zéland, Fülöp-szigetek, Szingapúr, Dél-Korea és Vietnám.

⁵² A WTO 2019. évi adatai alapján.

A digitalizált diplomácia veszélyei

A vizsgált tendenciák egyik veszélye a diplomácia tartalmi változásából következik. Amennyiben az adott diplomáciai vezető nem tudja megtalálni az arany középutat, és túlságosan az online PR-sikerre fókuszál, az kiüresítheti a diplomáciai tartalmat.⁵³ Egy lāj-kokra építő hozzáállás mellett könnyen elveszhet az eredeti cél vagy stratégia és a hosszú évek alatt felépített szakmai modus operandi.

A második típusú veszély az emberi karakterből és a digitális mozzanatok azonnali jellegéből adódik. A web 2.0 korában jelentős a késztetés gyorsnak, elsőnek lenni, és már eddig is jó pár diplomáciai *faux pas*-t⁵⁴ okozott, amikor vezetők (külügyminiszterek, nagykövetek vagy akár állam- és kormányfők) elhamarkodottan fejezték ki magukat online,⁵⁵ munkatársaikkal való előzetes egyeztetés vagy tartalmi ellenőrzés nélkül.⁵⁶ Ez részben annak is köszönhető, hogy az online működés generációs különbségek miatt még akár 2022-ben is újdonság lehet egyes vezetők számára, így elképzelhető, hogy amint az újabb, „online” szocializálódott generációk megérkeznek a diplomáciai vezetés körébe, ez a veszély is csak egy lesz a közéleti lét számos apró, mindennapos körülménye közül.

A harmadik fajta veszély technikai. Világos, hogy minél többet és mélyebben van jelen online egy intézmény, annál inkább ki van téve rosszakaróinak technológiai szempontból.⁵⁷ Ha hackelésre, vírusokra, kémprogramokra, online megfigyelésre, túlterheléses támadásokra vagy illegális technológiai cselekmények bármely fajtájára gondolunk, látjuk, hogy a diplomáciai szervezetek sem mentesülnek kibervédelmük folyamatos és minőségi fejlesztése alól.⁵⁸ Sokan elkövetjük a hibát, hogy a digitális eszközöknek csak az előnyére figyelünk, és elhanyagoljuk a láthatatlan veszélyeket, amelyek sokszor még szakértők leegyszerűsített magyarázataiban is meghaladják felhasználói IT-tudásunk szintjét. Ráadásul, mivel a támadó hackerek és a védekező fejlesztők közti harc folyamatos és soha véget nem érő, még a legjobban felszerelt intézmények is jelentős károkat szenvedhetnek el egy pillanatnyi kihagyás, elkésett frissítés vagy épp halogatott vezetői jóváhagyás következtében.

⁵³ Haowen (2012) i. m.

⁵⁴ Jelentős hiba elkövetése a diplomácia világában, jellemzően figyelmetlenség, udvariatlanság vagy tárgybéli tévedés által okozott, zavarba ejtő kellemetlenség.

⁵⁵ Szemléltető példaként: Teodoro Locsin fülöp-szigeteki külügyminiszter érzelemtől fűtött Twitter-bejegyzése 2020. július 27-én, amelyben meggondolatlanul és szükségtelenül élesztette újra a Malajziával fennálló területi vitát Sabah tartomány hovatartozásáról, vagy Kanada külügyminisztériumának elhamarkodott Twitter-bejegyzése egy szaúdi emberi jogi aktivista bebörtönzéséről, amely azonnali szankciókat generált Szaúd-Arábia részéről.

⁵⁶ Rashica, Viona (2018): *Benefits and Risks of Digital Diplomacy*. *SEEU Review*, 13(1), 75–89.

⁵⁷ Li–Sun 2021.

⁵⁸ Keleti Arthur (2016): *The Imperfect Secret*. (h. n.): CreateSpace Publishing. 288–289.

Konklúziók

Áttekintés

Aki igyekszik – minden földrészt és számos országot érintő – reprezentatív mintákon keresztül tanulmányozni a diplomácia világának webkettes átalakulását, látni fogja – és ez már önmagában is egyfajta konklúzió –, hogy az egyes országok és nemzetközi szervezetek adaptációjának sebessége, eredményessége különböző és sportversenyekhez hasonló szórást⁵⁹ mutat.

Létezik egy szűk élcsoport,⁶⁰ jellemzően a legfejlettebb országok köréből, akik a lehető legteljesebb körben kihasználják a web 2.0 platformjainak lehetőségeit, átgondolt stratégiájuk van, anyagi forrásokat és megfelelő létszámú munkaerőtallokálnak e feladatokhoz, és folyamatosan felülvizsgálják a lehetőségeket, így a technológiai fejlődéssel párhuzamosan sokszor úttörőként nyitnak újabb irányokba.

Őket követi az országok jelentős része, a középmezőny,⁶¹ amelyek jól teljesítenek, haladnak a korrallal, de valamely okból (forráshiány, humánerőforrás-hiány vagy túlterheltség, vezetői szándék hiánya stb.) csak részben tudják kihasználni a web 2.0 nyújtotta lehetőségeket. Ilyen hiányosság lehet például a központi stratégia hiánya, a fragmentált, szétszórt, duplikált tartalomgyártás, az online jelenlét külügyminiszter vagy nagykövetek általi mellőzése vagy elhanyagolása, vagy a túlzott „egyplatformúság” (például a Facebook-profilok fenntartása, de minden más platform teljes mellőzése).

Jellemző erre a körre (amelybe 100+ ország tartozik), hogy nagyon változatos képet mutat, hiszen eme külügyminisztériumok földrajzilag, kulturálisan, gazdaságilag a legkülönbözőbb háttérrel rendelkeznek, vezetőik potenciálisan eltérő megfontolásból hozhatják meg kapcsolódó döntéseiket. Számos ország mutat e csoportból rohamos fejlődést,⁶² amely rendszerint egy-egy új, modernebb vezető új prioritásainak következménye. Ahogy az évek telnek, egyre több ország érkezik meg az élboly közelébe, a változások e téren rövid idő alatt is jelentősek lehetnek⁶³.

Végül, vannak külügyminisztériumok, jellemzően a legalacsonyabb jövedelmű országok, vagy hozzájuk hasonló körülmények közül induló országok intézményei, amelyek lemaradva, jelentős technológiai, anyagi és képzettségbeli hátrányban vannak a többiekhez képest.⁶⁴ Körükben is mutatkozik fejlődés, de az lassú, sokszor stratégia és koncepció nélküli; a vezetői prioritások, célkitűzések pedig elkerülnek az online diplomácia fejlesztését. Nem kizárt, hogy e minisztériumok felzárkózzanak, de az esélyeik általában lényegesen szerényebbek, mint a középmezőny tagjainak.

⁵⁹ Egy adott mezőny teljesítményét harang alakú görbén bemutató összegzés, például <https://empxtrack.com/wp-content/uploads/2016/05/bell-curve.jpg>

⁶⁰ Szemléltető példaként USA, Kína, Japán, Németország, Egyesült Királyság.

⁶¹ Szemléltető példaként Csehország, Kolumbia, Marokkó, Fülöp-Szigetek.

⁶² Szemléltető példaként Mexikó, Új-Zéland, Lengyelország, Thaiföld.

⁶³ Charoenvattanukul, Peera (2019): *Beyond Bamboo Diplomacy – The Factor of Status Anxiety and Thai Foreign Policy Behaviors*. In Chachavalpongpun, Pavin (szerk.): *Routledge Handbook of Contemporary Thailand*. London: Routledge. 408–415.

⁶⁴ Szemléltető példaként Laosz, Bolívia, Uganda.

A hipotézisekig és azokon túl

Ami a tanulmány elején meghatározott, majd vizsgált hipotéziseket illeti, azok minden jel szerint a megfelelő irányba mutatnak. Jelen tanulmány egy mélyebb és hosszabb kutatás előzetes eredményeit mutatja be, ezért a megfogalmazott állítások e kontextusban kezelendők, de az eddigi eredmények szerint a hipotézisek jelentős egyezést mutatnak a valósággal.

A web 2.0 eszközök tartalmi változást okozó hatása mindenképpen kimutatható.⁶⁵ A diplomáciai vezetők növekvő odafigyelése, hogy kielégítsék főnökeiket és az érdeklődő közvéleményt – a formai változások által megtámogatva – új témákat, új szempontokat, új hangsúlyokat és új döntéshozatali megfontolásokat hozott be a rendszerbe, amelyek a web 2.0 előtt nem voltak jelen.

A diplomácia nemcsak közelebb került az emberekhez, de átláthatóbb is lett – e hipotézis bizonyítottnak tekinthető. A webkettőnek köszönhetően bármikor azonnali, mély és információgazdag betekintést nyerhetünk a folyamatban lévő diplomáciai ügyekbe, projektekbe, tevékenységekbe. Természetesen, ahogy minden más esetben is, úgy e szempontból is vannak különbségek az egyes vizsgált entitások között, de mivel teljes transzparencia nem létezik, a pozitív tendencia pedig mindenhol egyértelmű, a hipotézis helytálló.

Elszámoltathatóság – ez talán a legfontosabb eleme a kutatásnak, így bármilyen konklúziót visszafogott szigorúsággal kell levonnunk. A jelenleg felelősséggel megfogalmazható eredmény így hangzik: A vizsgált online eszközöknek köszönhetően a diplomácia elszámoltathatósági szintje nőtt, hiszen:

- az egyes aktorok ígéretei, elköteleződésai a webes minőségből adódóan potenciálisan az „egész világ” figyelő tekintete előtt zajlanak, és bármely érdekelt vagy érdeklődő személynek, legyen szakmabeli vagy civil, lehetősége van utánkövetni és számonkérni a konkrétumokat;
- továbbá, a web 2.0 interaktív minősége a gyakorlatban szükségessé teszi az adott aktor valós reakcióját bármilyen jellegű megkeresésre, amikor a közvélemény e felületeken adresszálja az egyes ügyeket, felvállalt tevékenységi köröket.

Az eredeti hipotézisektől függetlenül, a kutatás során derült ki, hogy a web 2.0 váratlan pozitív következményekkel is járhat, ilyen például a társadalmi mobilitáshoz való hozzájárulás. A jelenség további kutatást igényel, de rámutat, hogy a későbbiekben akár még további vizsgálható tendenciák is felvetődhetnek.

Összességében, amennyiben a kutatás lezárását követően feltesszük majd a kérdést, hogy előnyöseke-e az emberi társadalom számára a diplomáciában a digitalizáció megatrendje által előidézett tendenciák, akkor – alaposan figyelembe véve minden hatást (előnyt és kockázatot egyaránt) – jó eséllyel állíthatjuk, hogy a válasz „igen” lesz.

⁶⁵ Rodríguez Gómez 2015

Zárógondolatok

A kutatásnak természetesen folytatódnia kell, további forrásokat, személyes interjúkat és esettanulmányokat felhasználva, hogy a fenti hipotéziseket minden kétséget kizáróan, tudományos alapossággal bizonyítani lehessen.⁶⁶

Számos nyelven és kultúrában megfogalmazott igazság, hogy a világon az egyetlen változatlan a változás maga,⁶⁷ így a jövőben a digitalizáció is újabb és újabb, egyelőre elképzelhetetlen eszközöket biztosít majd számunkra; és ahogy az egész társadalom, úgy a diplomácia is – előbb vagy utóbb – használni fogja azokat, ami aztán visszahatásában magát a diplomáciát is módosítani fogja. Ami tegnap és ma a web 2.0, az ma és holnap már a web 3.0,⁶⁸ és a fejlődés nem áll meg azt követően sem. Következésképp – ez persze igaz a társadalomtudományok többségére – bármilyen analitikus megközelítés csak egy időbeli pillanatképet adhat a folyamatban lévő tendenciák állásáról, ezért javasolt a fenti eredményeket ezt figyelembe véve értékelni.

Felhasznált irodalom

- Beltrán, Pável: *Diplomacia digital. La oportunidad que los Estados no estaban esperando*. [online], Centro de Investigación de Asuntos Estratégicos Globales, 2021. 02. 23. Forrás: ceinaseg.com [2022. 11. 01.]
- Bjola, Corneliu – Holmes, Marcus szerk. (2015): *Digital Diplomacy: Theory and Practice*. London – New York: Routledge. Online: <https://doi.org/10.4324/9781315730844>
- Charoenvattanukul, Peera (2019): *Beyond Bamboo Diplomacy – The Factor of Status Anxiety and Thai Foreign Policy Behaviors*. In Chachavalpongpun, Pavin (szerk.): *Routledge Handbook of Contemporary Thailand*. London: Routledge. 408–415. Online: <https://doi.org/10.4324/9781315151328-32>
- Chongkittavorn, Kavi: *Understanding Thailand's Soft Power*. [online], Bangkok Post, 2020. 02. 04. Forrás: bangkokpost.com [2022. 11. 01.]
- Clifton, Martin – Jagla, Laura (2013): *Integrating Diplomacy and Social Media. A Report of the First Annual Aspen Institute Dialogue on Diplomacy and Technology*. Washington, D.C.: The Aspen Institute.
- Görömbölyi, Dávid (2021): The Effect of Digital Tools on Foreign Policy in Asia—Through the Case Study of Thailand. In Neszmélyi, György Iván – Kovács, Gabriella (szerk.): *Time of Changes: Digitalization from Economic and Cultural Perspectives*. Budapest: Budapest Business School. 33–47.
- Görömbölyi, Dávid (2022): The On-Line Boom of Tibetan Diplomacy. *New Zealand International Review*, 47(2), 15–18.
- 好文媒体 (Haowen Média): *中国网络外交战略与网络外交政策研究* (Kína internet-diplomáciai stratégiájáról. Szerkesztőségi cikk, Haowen Média). [online], 好文媒体 (Haowen Media), 2012. Forrás: haowencm.com [2022. 11. 01.]
- Ittefaq, Muhammad (2019): *Digital Diplomacy via Social Networks: A Cross-National Analysis of Governmental Usage of Facebook and Twitter for Digital Engagement*. *Journal of Contemporary Eastern Asia*, 18(1), 49–69. Online: <https://doi.org/10.17477/jcea.2019.18.1.049>
- Keleti, Arthur (2016): *The Imperfect Secret*. (h. n.): CreateSpace Publishing.

⁶⁶ Görömbölyi 2021; Pouliot–Cornut 2015.

⁶⁷ Ahogy azt számos helyen leírták Gautama Sziddhárta tanításaitól Hérakleitosz filozófiáján át Lukács László költészetéig.

⁶⁸ A web 3.0 egyértelmű definícióval egyelőre nem rendelkező társadalminformatikai kifejezés, amely az internet következő fejlődési generációjára utal, amelyben a mesterséges intelligencia és a decentralizált, szemantikus web jelenti a különbséget az interaktivitás köré szerveződött web 2.0-hoz képest.

- 李艳 (Li Yan) – 孙宝云 (Sun Baoyun) (2021): 美国网络外交的政策演变、组织体系及发展趋势. 国家安全 信息安全与通信保密杂志社 (Az amerikai kiber-diplomácia stratégiai és strukturális fejlődése. *Nemzet- és Információ-Biztonsági Magazin*), (12), 59–69.
- Ong Hai Liaw, Jessica – Sa'ad, Muhammad Firdaus bin (2019): Digital Diplomacy: The Role Of Social Media. *Working Paper of the National Defence University of Malaysia*, 7511–7522. Online: <http://solidstatetechnology.us/index.php/JSST/article/view/4612>
- Pamment, James (2018): *La diplomacia y la digitalización – un oficio en adaptación a las nuevas redes de poder*. *Revista Mexicana de Política Exterior*, (113), 53–71.
- Pouliot, Vincent – Cornut, Jérémie (2015): *Practice Theory and the Study of Diplomacy: A Research Agenda*. *Cooperation and Conflict*, 50(3), 297–315. Online: <https://doi.org/10.1177/0010836715574913>
- Rashica, Viona (2018): *Benefits and Risks of Digital Diplomacy*. *SEEU Review*, 13(1), 75–89. Online: <https://doi.org/10.2478/seeur-2018-0008>
- Rodríguez Gómez, Alfredo (2015): *Diplomacia digital, ¿adaptación al mundo digital o nuevo modelo de diplomacia? Opción: Revista de Ciencias Humanas y Sociales*, 31(2), 915–937.
- Ryniejaska-Kiełdanowicz, Marta (2019): *Dyplomacja Publiczna Unii Europejskiej*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Scholar. Online: <https://doi.org/10.14746/rie.2019.13.29>
- Saltalamacchia Zicchardi, Natalia (2018): Presentación de la revista. *Revista Mexicana de Política Exterior*, (113), 5–6.
- Zaharna, R. S. – Arsenault, Amelia – Fisher, Ali szerk. (2013): *Relational, Networked and Collaborative Approaches to Public Diplomacy*. London – New York: Routledge. Online: <https://doi.org/10.4324/9780203082430>

Személyes interjúk

- Interjú 1.: Mélyinterjú Öexc. Nattapanu Nopakhunnal, a Thaiföldi Királyság Külügyminisztériumának szóvivő-helyettesével (videókonferencián keresztül, 2021. április 14.)
- Értékelő interjúk az országspecifikus egyéni kérdőívek kitöltőivel (2021–2022)
- Szakmai beszélgetések a világ számos országának illetékes diplomatáival (2020–2022)